

ДОМАЋИ ЛИСТ.

Цена је листу :	Издази сваког 1. и 16. дана у месецу.	За Србију :
на целу годину 2 фор.	УРЕДНИК, ВЛАСНИК И ИЗДАВАЛАЦ :	на целу годину 5 дин.
на по године 1 фор.	СТЕВАН КОЊОВИЋ, учитељ.	на по године 3 дин.

КО СЕ МОЖЕ НАЗВАТИ УМНИМ ПОЉОПРИВРЕДНИКОМ ?

Много се људи занима пољопривредом и готово сваки мисли о себи да је добар газда. И то је са свим природно; јер ретко ће који човек своје мана и слабости моћи сам увидети, па их и признати. Ако га ко други на то потсети и покаже их прстом, онда је готова срдња, срце и зла воља.

Није онај пољопривредник добар газда, ко за кратко време много нешто производи; него је онај, који свој посед тако подели ред сејања тако удеци, да своју земљу не исплаче, него је непрестано у снази одржава. Ко према своме иметку несарамерно много таквих биљака производи, која ће већином на пијацу да изнесе, тај личи на оног капиталисту, који се не задовољава са интересом-каматом од свога капитала, него и сâм капитал крњи троши. Са трошењем капитала, наравно умањује и камату. Такав човек а пре а после може доживети то, да ни камате неће имати.

Ако пољопривредник не ђубри своју земљу, плитко је оре, биљке за нићу не произвађа и према томе не држи и доста зарве-коња; даље ако се ограничи на производњу само пше-

нице, или једне ма од које друге хране, мислећи, да ће тиме највећу добит постићи — тај капитал, односно своју земљу троши у тој мери, да обмањен, привременом већом добити, напоследку ће дотле дотерати, да ће своју земљу тако исплакати, да једном речи неће на њој са коришћу ништа моћи производити.

Из свега се тога види, да дотични не само да је лакоумни расипач, него да тиме врло брзо може и до пропасти да дође. Умесно измењивање усева, обилно ђубрење, у време и дубоко орање, још није довољно за добро умно газдовање; него уз то иде још и одржање *доброг реда, чистота, наклоност и сирема* према свима радњама, које се под његовом руком имају обавити; и тада и такав пољопривредник с правом заслужује да се назове *правилним пољопривредником*.

Ни једна радња, а још мање пољопривреда не може постојати *без реда*. Кад се само у опште посмотри, може се лако увидети, да пољопривредник ако само један мах на ред не пази и прекорачио га је, да из те једне погрешке неосетно упада у стотину дру-

гих, које једна другу нижу као оно карике на ланцу; напротив где се ред у свој својој тачности одржава — тамо посао иде много олакшан, лако се да прегледати и нема никакве забуне а према томе и већи успех — већа добит. Сваки посао има своје време, кад се и како се има обавити. Истина да ни један посао не може бити везан за дане и часове, него то више зависи од околности у којој се пољопривредник нашао буде. Али то је баш главно, да пољопривредник брзо сазна и упозна те околности и према њима да зна и свој рад да удеси. Све што год ради, односно што год хоће да ради, напред мора промислити и смислити, осим тога како ће да ради још и кад ће тај рад да обави, да не би без претходног размисљења дошао у такову неприлику, да му се посао због непредвиђених околности не би у један мах нагомिलाо, те онда у забуњености својој не зна кога ће се пре да лати. За то баш не сме ни најмању ситницу одлагати од данас на сутра, него како је може да сврши, а време је да се може свршити, ваља је одмах обавити, да се такове ситнице не би нагомилале и да оне као такове ситнице не би касније крупнијим стварима сметале. Нпр. Дође доба жетви, вожњи, који се посао не сме одлагати, а још нисмо нићу за марву склонили, саставимо ли оба та посла уједно, више је него извесно, да ћемо са једним штетовати, ако и са оба два не страдамо, а и један и други су животна питања по пољопривредника.

За то и поново велимо, да пољопривредник унапред мора све про-

рачунати шта му и како ваља радити, и то не пропуштати, него их редом али неодложно обављати; не каже се бадава *ред држи свет*.

Уз ред долази и *чистота*; ред и чистота то су рођени брат и сестра. Једно без другог се ни замислити не да, као што ни постојати не могу. Чистота је један од најглавнијих услова за добар и берићетан успех у пољопривреди. Тамо где је прљавштина, гад и ђубре, ту је зло да га не треба горег желити. Та само први утисак колико је пријатан и мио кад нађемо на газду код кога су сва чељад, стаје, марва и оруђа чиста; а напротив како је непријатно погледати у дворниште неуредна и прљава домаћина. Ту су ти чељад глатна; дворниште изгледа као вилино игралиште; стока у три вуне, јадна и жалосна; а оруђе му поразбациано, неуређено — прави вашар. Са таким поступком, колико само на томе своме капиталу — јер и то је капитал — штети, јер се тај не увећава, не стоји ни на једној мери, него ранидно се сам једе. Истина да има много вредни газда који би оваком неуредности а уз то и нечистотом из сујете своје, хтели тиме свету да покажу како се толико има посла, да се то све ни замислити не може. Овај би изговор више жалостан био, него што би њиме оно ма и у најмањој мери доказати могао. Уредан и чист газда то тринити не сме; а заведе ли се једном ред и чистота, бодро око домаћиново не испушта га из вида. — Перед и прљавштина то су клице нераду и лењости и то не само с једне стране него с које год погледаш, свуд се човек о том грозном злу

уверити може; па може ли бити ту среће и напретка?

У данашње доба ни један се посао не да ни замислити без *велике оданости и љубави* према оном у чему смо и што радимо. Који је само за то постао пољопривредником, што на другом пољу није могао прокопсати, па се у пољопривреди зауставио — ту није ни пољопривреде ни пољопривредника. Воља и љубав к каквом послу упућује нас да тај посао свестрано и проучимо и дао гледимо гдегод можемо да у њему и од њега покажемо и добра успеха. На против како ће се онај старати да се учврсти у свом деловању и прошири своје знање, кад га је на тај посао нужда нагонила; он га се без воље и некре љубави примио — ту иде све силом и с натегом, ту нема берићета, ту нема благослова. Како ће тај човек моћи обављати свј посао како треба, кад прво нема знања за то, а друго нису му ни мисли везане за оно што му је у руци, него Бог зна што држи у својој глави, а посао нек обави, ако се сам обавити може! Такав ће откривен рог на својој кући онда тек видети, кад му почне таван прокисавати, макар што је дотле и хиљаду пута упирао очи у њега; такав ће онда приметити у хамбару своје гад и руну, кад буде храну сасуо у њега и ова се буде точила из њега — тога је намет више за крчмом, свирцем, картама и другим телесним уживањима, него за послом својим. — На против ко ступи на пољопривредничку стазу, а унапред је поред свих пријатности овога рада сазнао и све оне зле и теретне стране, које

он мора све преко своје главе да претметне, па се узда у себе да ће их мачки моћи и савладати; ко је унапред спреман да своје знање прошири, што у делокруг његовог рада спада, па ту се покаже и истрајан; не буде ли се ни према каквој, малој или већој неудаћи малодушан показао, него то све са челичном вољом буде сносио и не клонуо у своје раду — то је прави пољопривредник.

Пољопривреднику не спада самоу дужност да храну производи и стоку умножава, него да све те производе па и оне споредне које од ових добијао буде и добром ценом и у новац претвори. Он осим што мора да буде добар пољопривредник, мора да буде у тој струци и добар трговац. Све производе мора добро познавати, мора знати кад су од највеће вредности па у том својству их и продати. Он мора познавати и цене на разним главним местима и према њима своју продају удешавати. Не мислимо тиме, да га упућујемо да иде на сваки седмични или на све главне тргове његове околине; али ипак у доба продаје главне какве робе он се мора и потрудити, промотрити и распитати се а уз то још и стручна јавна гласила држати и из њих сазнавати, како и шта бива на већим тако званим светским пијацама. То ће га све учвршћивати у његовом пољопривредничком раду и проширивати му стручно знање.

Напоследку остаје нам да коју кажемо и о самој *штедњи* које се сваки пољопривредник придржавати мора, јер не каже забадава пословица: „Чувај беле новце за црне дане“. Не знамо шта

носи ноћ а шта дан. Сваки газда мора бити приправан и за случај нероднице или друге које несреће или неудаће. И према томе удесити добит једне године како би се у неколико могао подмирити недостатак такве године, у којој би нас таково што снаћи могло. Но пошто ми не знамо дан ни час никакве несреће, то се ни за тај случај ни приправити не можемо. За то газда треба штедњом толико сваке године да уради да умножи свој покретни или непокретни капитал, којим би се у свако доба непомоћи могао. Но у колико штедња има добре своје стране у толико је треба да пригрлимо па и своје млађе обвике; али она штедња које тера до крајности, која већ у *цивилуку* и *цим-*

рилуку прелази та више шкоди него што ће користити како газди тако свима његовим млађима па неће добра бити ни самом његовом и покретном и непокретном капиталу. Разуман ће пољопривредник према околностима својима којима се налази и ту знати границу поставити између *разумне штедње* од *жебрачког цивилука*.

Уз горње услове, који чине човека умним пољопривредником, мора имати и морају га красити и све оне човечанске и хришћанске добродетељи, које ће му срце и душу племенити и облагорођавати, о којима ћемо другом приликом коју више рећи.

По „G. O“.

Воћарство.

Резање (кресање) воћака.

(Наставак.)

Висска и полувисока воћка.

б.) Круна на високој и полувисокој воћци.

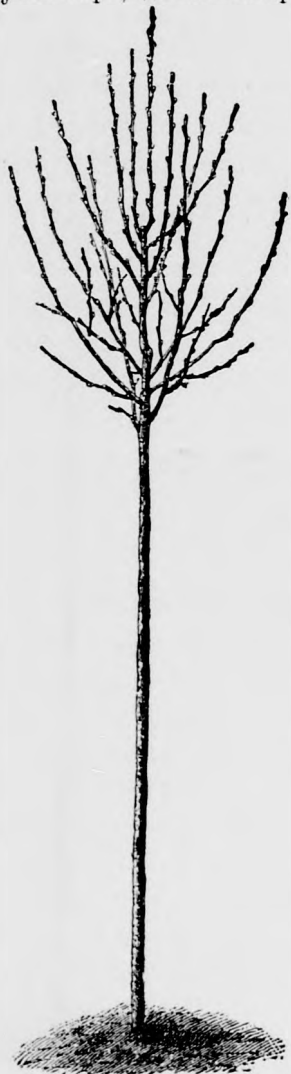
1. Круна с вођицом.

Друга година. — Ове године кад се приближимо младци коју смо лане орезали, видећемо на њој велику промену. Најглавнија је та промена, што ће на себи, односно у својој круни имати већ *две серије грања*; једну од две године а једну од једне године (сл. 65). Прва серија грана остаје неповређена. Једино може да се догоди то, да смо лане у првој серији грана више гранчица оставили, и да су оне у току раста ове године на неким се местима испрекритале, или је која грана другом којом непогодом озледила се, поломила се, и то се онда у том случају морају такве гране у вешцу круне оцећи, и пошто је рана сад већа, мора се замазати. Ако би оваким уклањањем појединих грана из прве серије, јако унаказили круну,

оно ако је могуће, да не оцечемо до венца, него до иза озлеђеног места, па ту удесити продужну гранчицу из друге серије да ову празнину испуни.

Пошто се дакле прво прегледи и удеси прва серија грана, то се онда пређе на другу серију гранчица т. ј. на лањке леторасте. Све оне гранчице односно лањске леторасте, који су се у средини круне испрекритали, морамо их до основе орезати. Унутрашњост круне за ову другу годину морамо проређивати, нека има маха вођица се снажити и на њој нове гранчице, које ваља прегледати, рђаве избацити а добре и једре у правилном реду, а око вођице у облику шпирале оставити („Д. Л.“ III. 115.). Кад се дакле у главном прогледала воћка и све што је рђаво и непотребно избацило, онда долази резање других најмлађих гранчица. Ако је воћка слаба, морају јој се све гранчице орезати на краће,

на 3—4 ока; а ако је здравија и једрија оно на више очију. Но и том па и сваком другом приликом све у виду оно имати што је одељку на стр. 114. овога листа. Особито се велика пажња мора обратити на вођицу и на оно око крајње, да опет ове године буде с противне стране од оних, на којој смо лане оставили. Уз то се мора пазити и на продужне гранчице на споредним гранама, да из њих не избијају леторастни ни *сувише косо*, да нагињу јако горе, да не би круна унутри

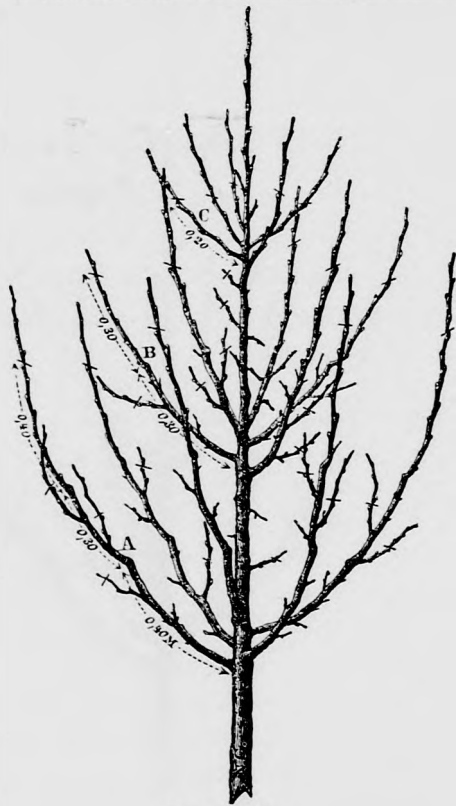

Слика 65.

врло честа била; нити пак да леторастни избијају *врло положено*, да нагињу јако доле; да не би терали оборено гране. У колико би се приметило да јако косо тера вођка своје леторасте, орезају се гранчице тако, да осим тога што се крајње очи морају с поља оста-

вити, мора се још ићи за тим, да се нађе таквих гранчица које више положенији положај заузимају, па на њима за крајње очи, баш доле, земљи обрнуте очи остављати. — Тамо пак где вођка своје гранчице тера доле, тамо се крајње очи при резању остављају обрнуте у унутрашњост круне, и то наизменце редом на једној гранчици да је унутра окренуто а на другој споља и такодаље. Или једне или две године на свима гранчицама изнутра оставити а тек друге или тек треће споља — и тим ће се начином одржати круна у правилности и потпуној округлини својој.

Треће године. — Ове године има већ *три серије грања*. У главном се резање не разликује ни мало од резања у другој години. На све оне околности на које смо могли наићи и на које смо наишли друге године, наилазимо и можемо наићи и ове године и исто се

Слика 66.

онако поступа као што већ напред спомену смо. Једино ове године долази нешто ново на овим младницама што можемо чешће да опазимо, а то су *уцлови*, *плодне вијоке* и *плодни избоји*. Ови се или ове или прошле године

а може битити да ће и за коју годину још и касније да се појављују. Ове не смемо ни у ком случају, особито плодне избоје, резати ни уклањати. На то воћар врло добро мора да мотри, и да pazi на њих и да их негује.

Како би изгледала таква круна од *три године*, јасно нам приказује сл. 66. Ту видимо грану **A**; сво гране које се око ње налази спада у *прву* серију грана; око **B** у другу серију, а **C** у *трећу* серију грана. На грани **A** обележено је са 0,40 м, што значи да се *прве* године све те гране у тој серији морале орезати на 40 см. За тим *друге* орезале се на 30 см. (0,30 м.) или 40 см; а тако исто и *треће* године на 30 или 40 см. (0,40 м.). Тај исти случај видимо и на гранама *друге серије*, само што међу њима нема трогодишњих граница, него само двогодишњих. Ту се на грани **B** као и на свима другима које спадају у ту серију, орезало на 30 см. (0,30 м.) на тако исто и друге године. На гранама у *трећој серији* **C** орезало се само једанпут и то на 20 см. (0,20 м.). Уз то још све ситније границе које се буду биле на њима појављивале, ма у којој серији, орезају се на 3—4 ока. Међу тим ако би међу гранама прве и друге серије, потекао по који заперак по средини круне, а не би нам могао послужити да попуни какву празнину, мора се до своје основе оцећи; на против, ако би се врло згодно могло њиме какво празно место попунити, то га морамо у толико оставити, у колико ћемо га опет орезати, на

40—50 см. ако је у првој серији, а на 30—40 см. ако је у другој серији. У трећој серији те године заперци се и не могу појављивати, јер тамо су једногодишње границе са потпуно развијеним очима, из којих летораста избијају. — Све ово што наведено, разуме се да важи само за ону круну која се правилно развијала и ако је сама воћница у потпуном свом нормалном стању здрава.

Идућих година немамо оваковога више резања на тим воћкама. Воћка, односно круна остави се својој судбини и нека расте и напредује како ју природа сама упућује. Једина је наша брига, у погледу саме круне, да оне гране, које би се међувремено може бити непрекрштале, да их резањем разредимо и сваку упутимо да даљим растом круни правилан облик даје. Тако исто пажљиво морамо да мотримо и на саму средину круне, да и ако у њој постоји *грана воћница* да инак што више, са осталим гранама буде ређа, да је по средини њеној што више приступачнија измена ваздуха и светлости и топлотни сунчани зраци, како би кружење сока по свима деловима воћке односно круне, могло што правилније и једначије да се спровађа.

Многи помолози препоручују да се још 1—2 па и 3 године младе воћке горњим начином орезају, али искуство је показало да је сав тај даљи труд безуспешан а за воћку још и штетан.

(Наставиће се.)

Пчеларство.

Пчеле туђице.

Од А. W.

Покрај свих добрих и лепих страна наше вредне пчелице, ипак се налази и једна доста опака махна, која кад се појави међу људима, велимо да се не оснива на моралу, а то је отмица или крађа. Осете ли пчеле да могу из друге које кошнице готов мед отети, на мах руљом навале на ту кошницу и мед развлаче. Ове пчеле које иду у крађу наш

народ назива *ичелом туђицом*, па биле оне на једном пчелињаку или да пчеле навале из пчелињака другог ког пчелара.

Има једна изречница, па вели, да прилика човека онаким направи. На то се може исто приметити и код пчела, јер ако је кошница у потпуном нормалном стању па уз то јака народом а дебела медом, никад не може

доћи у тај немио положај, да буде изложена другим пчелама ради крађе. На против, осиромани ли и медом и народом, нема довољно одбране да и оно мало сачува, навале на њу пчеле туђице са свију страна и опљачкају је. То је и главни повод и узрок таквој једној, занета за пчелара, врло немилој појави. Наравно да у погледу тога готово код свију народа влада велико криво суђење па и голема сујеверица, па тако исто и код нас Срба, приписујући ову појаву некој враџбини или неким надмоћним мађијама од стране другог пчелара, који би своје лакомство и суревњивост према другим пчеларима могао тим начином да задовољи. Многи лаковерни пчелари плашећи се таквих незгода по своје пчеле, неће сваког да пуштају у свој пчелињак, а особито су строги према посетама сабраће своје, блиских па и удаљенијих пчелара. Многи су пчелари тако обманути у том непоколебимом уверењу, да неки пчелари „знају“ своје пчеле на туђ пчелињак домамити, било речима, или неким знацима, или другим које-каквим мађијама које при себи скривено држе и само им онда моћ употребе кад су посред кошница туђег пчелињака. Овакове фанатике тешко је разуверити и колико смо се бавили тим питањем и проучавали ову појаву у нашем пчеларству, дошли смо до тог жалосног искуства, да је покрај големог напрезања и очигледног показивања и приказивања тек врло мали и врло незнатан проценат се разочарао. Па ево баш и овога пута подижемо нашу слабу реч, да опширније изнесемо и праве узроке и жалосне последице ове немиле појаве међу пчелама, па и пчеларима.

Кошнице слабице или без матице у пролеће или у јесен изложене су пчелама туђицама. У та два доба паша није нити може бити обилна, или је у зачетку или при концу. Пчеле у јачим кошницама, а које имају своју матицу потпуну здраву и у снази, гледе да што више хране навуку, у пролеће ради одхрањивања оног легла што се у кошници налази, а у јесен ради што веће и сигурније зимнице. Па тада се није чудити што ће пчела и у најмрачнији и у најнезнатнији за-

кутак своју рилицу турити, не би ли нашла што својој кући да носи. Кад и таква места походи и проматра са свим је природно да ће да покуша и у туђу се кошницу завући да и оданде што изнесе, ако се изнети може. Увиде ли она том приликом, да јој је врло слаб отпор у таквој кошници, са свим је јасно, да ће тај и ако не баш јако богат, али за њу ипак добар извор на своје себичне цели употребити т. ј. прихватаће се оног, што истина није њено, али јој то треба, а тим више кад види с друге стране беду и невољу у кошници и да јој нико или врло слабо ко у том послу још и смета. Навали ли једна да краде мед из туђе кошнице, за магновење ока стотину ће њих то приметити, и по ону сиротицу слабицу нема веће невоље ни несреће него ова беда, јер за врло кратко ће им време она бити у тој мери жртва, да ће брзо нестати и меда и народа. Истина да се оне ма их и мало било тој најезди противе и бориће се против ових туђица на живот и смрт, али шта може шака пчела против силе — покосе се, али у том боју оне подлегну, побуну и разбегну се а своју ону мучну и жалосну тековину остављају туђицама нападачима, да је немилосрдно развлаче и одвлаче у своје јато.

Отмица ова може да се породи изненада па и међу кошницама које су јаче и боље. Наравно испочетка иде врло споро. У сваком пчелињаку у појединим кошницама нађе се по која таква пчела, која непрестано тумара и наваљује кроз лето у другу кошницу не би ли дошла до каквог ћара, већином је у таквом подuzeћу одбију пчеле које се нађу близу лета; али ако јој испадне за руком па продре унутра и доспе до готовог меда ту ће већ слабија отпора наћи, јер се пчеле у кошници већином свака својим послом занима и не осврћући се на ову туђицу да им кућу рови. Насише ли се меда па сретно и напоље продре и однесе у своју кошницу, ту други пут кад се поново враћа на срећно нађени извор, придруже јој се множина других пчела исте кошнице и силом навале унутра да и они лако дођу до туђе мучне тековине. Домаће се пчеле свом снагом одупру против ових

туђица и тако се приметно бој, да је занета жалосно видети, како оштро својим летом севају испред лета дотичне кошнице, како се на лету хватају у коштац једна с другом, или је више њих навалило једна на другу. И док смо само неколико тренутака овај покољ посматрали, по земљи можемо да видимо множину жртава, које још само мицањем својих ногу показују знака живота. Је су ли доста снажне домаћице оне ће ове туђице одбити и своју тековину обезбедити; не узмогули их у први мах одбити и продру ли унутра, тој је кошници одзвонило, јер ће је другим и трећим нартајем сву развући. Намаме ли се ове туђице једном на крају и отмицу, па у том послу и успеју, те су онда врло опасне и по друге кошнице, јер се не ће само са једном жртвом задовољити, него ће хтети да продуже свој занат и даље.

Занета је врло чудновато, да се често догађа, да кад пчеле туђице, продру у кош-

ницу и тако рећи освоје је, постану у њој они господари, па још ако су у њој матицу нашли па је и убили, да се и оне домаће пчеле кад увиде да више помоћи нема придруже овим туђицама, па и оне саме себе краду и одвлаче мед у ону кошницу одакле су ове наертнице и прибију им се.

Многи пчелареки писци тврде, да се у неким расама пчела ова махна више појављује него н. пр. у другим расама, па с тога се и боје, донети у свој пчелињак кошницу у којој се пчеле друге расе налазе; или имати близу пчелињак, каквог другог пчелињака где су друге расе пчеле. Шта више ту гадну особину приписују талијанској пчели, помоћу које се пчеларство као наука, тако јако усавршило и напредовало. Но покрај све те тврдње има умних пчелара који ту тврдњу одбијају и проглашују је за неосновану и неистиниту.

(Свршиће се.)

Виноградарство.

Резање винове лозе.

(Наставак).

VII. Метода а la Thomeri.

Томери је једно место у Француској које лежи у департману Сене и Марне а у близини Фонтенебла. У овом се месту на особити начин лоза култивише, по чему је и ова култивација и своје име добила одистог места. Вели се, да се ту налази најлепше и најблагородније настолско грожђе као разне *илемнке* (*chasselas*) и друге врсте, које се у обилној мери све у Париз уноси. Тамо виноградари по својим баштама, а све су им њивепретворене у дивне баште, подижу по више паралелних високих зидова и уз ове култивишу са врло великом добити своју лозу.

Доказано је да по методи томериј-

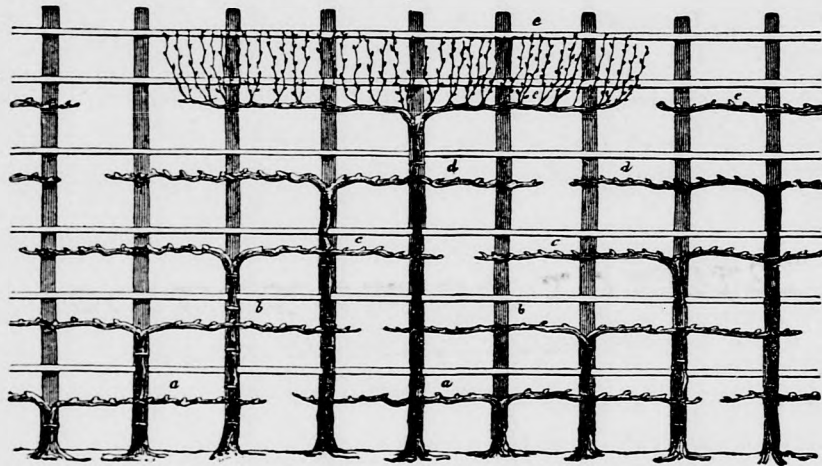
ској највећи се успех може постићи у погледу рода и то наравно са оним врстама лозе настолског грожђа, које по природи својој јако терају тако, да за неколико година могу сву ширину подигнутих зидова лозом опасати. Наравно да се мора претпоставити, да осим овог особитог начина развађања лозе и резања претходе још и други важни послови, ка особити начин приправљања земље, одржавања исте у потпуној снази, на особити начин сађења и других радова, који се најрационалније до резања морају посвршивати. Ми смо делимично о већини тих претходних радова говорили у овом листу за прошле ове две године, с тога ћемо се за сад

ограничити само да у неколико опширније кажемо о начину њиховог развађања лозе као и о самом резању, како они то изводе.

У колико су виши зидови, поред којих хоћемо оваком методом да лозу негујемо, у толико морамо лозу што на ближе засадити; а у колико су нижи у толико на ређе. Најближе чокот од чокота може да буде 5 dm., а најдаље 1 m. Уз то уз зид водоравно морају бити удешене и етаже од летава. Прва етажа долази над земљом за 30 cm. свака

би у виду праве линије износила 2,40 m. Према томе можемо да увидимо, да је чокот од чокота раздалек на 60 cm., како раздалеко и сама стабла морају отстојати једно од другог.

Дакле лоза је довучена кроз земљу са свим до зида („Д. Л.“ I. стр. 71.) и ту смо је орезали на 2 ока, из којих ће се два ластара развити. Идуће године слабија се лоза до своје основе ореже, а друга која ће да усправно стабло образује, ореже се на 4—5 очију

Слика 67.

друга над њом долази за 50 cm., и таквих осим доње обично бива четири, а са доњом пет, што све износи 2,30 m. и још може да буде по врх зида једна која ће горње ластаре дочекује. Према томе обично се учврсте шест етажа, од којих пет примају на себе лозе роднице а шеста дочекује горње ластаре; или може да буде свега пет етажа са четири реда родница (сл. 67.).

Да се сав зид покрије са лозом, обично се парцеларно (делимично) узима све по четири или пет чокоти, и према томе би свака положница највише 1,20 m. могла се на једну страну стабла пружати, а толико исто и на другу, која

— мора се равнати према јачини јој. Ластари који се буду појавили, понеће на себи и рода, и сваки се мора удесити и у усправном правцу привезати. Ако би се на овима појавио који залестак, мора се исећи. Овако се поступа све из године у годину, до год то стабло не доспе до одређене етаже, на којој ћемо с њега положнице и с једне и с друге стране да произведемо. Ако би се за то време на стаблу и заперака појављивало, разуме се да се и ови као и залести сви отстранити морају.

Кад дакле доспемо до одређене етаже — наравно на ниже ћемо пре доспети а на више касније — онда ту

морамо врло брижно удешавати положнице и с једне и с друге стране, да се правилно из стабла развију у облику писмена **Т**. Да би то постигли, има више начина, но ми ћемо овом приликом само *два таква начина* да изнесемо.

Први је, да кад са продуживањем стабла доспеме са *ластаром* до одређене етаже, ту се овај ластар кад очврсне, тако у косо савије на једну страну, да баш на савијутку — на колену удесимо да буде и око, из ког ће се нови ластар, прави залистак развити, и који ћемо идуће године на ту страну као положницу развести. Онај ластар што смо га нпр. на леву страну савили заломи се на 2—3 ока и то зато, да сок у стаблу и у најновијем делу стабла — дакле за сад још у ластару — појурити оном око, које се с десне стране на колену налази, које ће, као што рекосмо, као прави залистак да потече. Пошто смо ластар на леву страну савили па и заломили га, то ће и из њега из заосталих очију залистак да потекне. Обе ове будуће положнице (прва с лева, још при савијању) не смеју се на мах у водораван правац ставити него их удесити у косом правцу; леву у левом косом правцу, а десну у десном косом правцу, тако их привезати и оставити, да и даље напредују и снаже се.

Други је начин, да кад ластаром доспемо до одређене етаже, да га уз њу привежемо, и да га над оним оком, које је пало баш према етажи, заломимо. Кад смо то учинили, из тог ће ока потећи, као што знамо залистак, ваља га оставити нек расте и напре-

дује а касније и њега морамо на врху заломити. Међутим на основи овог залистка образова ће се уз оно заостало око (јер свуд се налазе два видљива, једно веће а друго мање, „Д. Л. I. стр. 245. II. стр. 513.) још једно, а слепих или скривених очију у чланку том има више. На пролеће, орезаћемо овај залистак са свим до основе му, до тих очију — до чланчића, из кога ће потећи за извесно 2 ластара, (ако не више) и то један с једне а други са друге стране, које ћемо по горњем начину прво у косим правцима удешавати и одржавати. И тим начином можемо још правилнији облик писмена **Т** добити на стаблу са положницама, него што би и са првим начином добили. — Оно место где се деле ове положнице у виду правилних рашаља, не мора тачно бити према летвиној горњој ивици; може да буде и нешто ниже или нешто више, али и то врло мало.

Када ове нове положнице у тој мери очврсну да се без опасности могу савијати, могу се довући до етаже и уз ове у водораван их правац ставити. Но свакојачко је боље само им те године косији правац дати, а идућа пролећа при резању ставити их водоравно као праве положнице.

Овом приликом морамо још и то споменути да у колико идемо све на више са стаблом, да се оне лозе које се налазе на старом стаблу или на лањском делу стабла, морају све до основе своје оцећи, да стабло остане чисто, и да ничим не обрасе, као што то и у сл. 67. јасно видимо.

(Наставиће се).

ОДЛОМЦИ ИЗ ПРИРОДНИХ НАУКА

који стоје у свези са пољопривредом.

Ваздух.

Без ваздуха не би могла ни једна животиња на нити икоја биљка да живи и опстоји. Без ваздуха не би могло ни једно семе да проклија, по чему се не би могло ни биље да развија. Свако тело ваздух окружује. Ваздуха има на земљи и у земљи; има га у камену, води, дрвећу, сваком животињском и биљском телу. Што у обичном животу *празним* називамо, то је све ваздухом испуњено. Целу нашу куглу земаљску ваздух окружује, што *атмосфери* називамо. Колико високо ваздух стоји над нами? Неки учењаци тврде, да се ваздух над нами у висину за 27 миља и у том великом слоју свуд се око земље у једној мери налази. И ваздух има своју тежину, но савњујући га с другим телима, врло му је мала; израчунато је, да је 77 пута лакши од воде. Један кубичан метар ваздуха тежак је само 12 декаграма.

На ма како да је лак, ипак према висини слоја, који се над нами налази, врло велики притисак на сва тела има. О томе се врло лако можемо уверити, кад теглицу спустимо у воду или вино и из ње испуњемо у себе онај ваздух што се у њој налазио био, спољни ваздух толико притискује ту течност око цеви тегличине (натегачине) да се ова пење у теглицу т. ј. ваздухова тежина је притискује, да се она мора тамо издизати где јој ништа на ни ваздуха на путу нема. О томе се можемо уверити и на чаши испуњеној водом, кад је покријемо обичним комадом читаве хартије и изврнемо је натрашке; вода пење истећи из чаше на ни хартија се не пасти; с тога што ће тежина ваздуха од доле одржати хартију уз чашу, а ова воду. Дакле тим се начином можемо уверити, да је спољни ваздух много тежи, што утиче на хартију, него и хартија и вода у чаши.

Топлота ваздух проширује, као и друга тела, чини га лакшим и рећим. Ваздух не само да услед топлоте има свој напон, него

кад се ова снизи, и он онда се скупи у првашње своје стање. За доказ узмемо животињску бешику и у пола је надувајмо, завезимо јој грло и ставимо више топле пећи, ваздух ће се у њој због топлоте почињати ширити и напуњати, да ће кроз неко време бешика изгледати као јако надувана; одесимо је по том, где је мања топлота, где је хладније и бешика ће се почети скупљати а то с тога што се у њој и ваздух скупља, захвата мање места и доћиће на првашњу меру у којој смо је надували. Сабјенији ваздух има већи напон; о томе нас врло проста справа, дечија пушка од зове, може да увери. У колико је сабјенији ваздух између два кудељна танета у толико већом снагом, већим напоном избаци из себе оно танае, које непосредно нисмо ми потискивали, него га је снажно потискивао напон ваздуха, кога смо ми до некле гурањем првог танета пред њим потискивали. Овако снажан напон ваздуха кад добије одушке, да и глас од себе — пукне. О том се можемо уверити и на разним штрцаљкама и ватрогасима. — Ово збијање и напуњање ваздуха називамо *ваздушном еластичношћу*.

Над нами најгорњи слој ваздуха притискује под собом доњи слој, тако да доњи слој највише притиска, највећу тежину на себи носи. По томе је најдоњи слој ваздуха на земљи, пошто највише и притиска има, уједно и најгушћи и најтежи, од свих оних горе који се над њим налазе.

Кад се попнемо на виша брда, ту можемо да осетимо и приметимо, да је ваздух много рећи и лакши, од оног првог из кога смо се почели пењати, с тога баш у таком слоју ваздуха, који је и рећи и лакши, морамо да брже дишемо, него што иначе дишемо у обичном, нормалном стању, на привикнутом ваздуху, који се на обичној површини земаљској налази.

Барометар је справа којом се густина ваздуха односно његова тежина по свима висинама и слојевима ваздушним може да измери.

Ваздух се састоји из две стихије, из два елементарна тела, и то из *кисика* и *азота*. Стихијом или елементом називамо таква проста тела, који се ни којим начином ни путем не могу више растворити и у још која друга тела. У 100 делова атмосферског ваздуха има 77 делова азота, а 23 дела кисика или у 100

кубичних метара ваздуха има 79 кубичних метара *азота* а 21 кубичан метар *кисика*. Осим тога налази се у ваздуху још *водене паре*, *угљене киселине*, нешто мало *амонијака*, *салитрине киселине*, *минералних* и *органичних* (животињских и биљских) делића.

По „G, O“.

П О В Р Т А Р С Т В О .

Расађивање-пикирање поврћа.

По Гресенту.

Пре него што би прешли на сам начин, како би ваљало на удешене леје расађивати, морамо унапред напоменути о вађењу расаде из прве леје у коју смо је семеном произвели. Многи баштовани и баштованке, да би уштедели нешто и времена и труда, кад дође време расађивању, дођу до расаднице, пригну јој се и без икаквог размислања шчепију по неколико струкова ових младих биљчица у руку и чунајући вуку их из земље. Овај посао колико је неразмислен, толико је више штетан по даље напредовање ове расаде, као и по сам успех, који од њих очекујемо. Тим се начином све оне најнежније жилице, које се налазе у земљи и које су најпотребније за скупљање хране покидају и у тој мери озледе, да после, кад расаду ову расадимо, дуго морамо да чекамо, док се она опорави, ране преболе и настави своје напредовање и растење. Таквим поступком нити ћемо од времена што уштедети а и труду ћемо слабо олакшати.

При вађењу расаде морамо бити врло смотрени и гледати тако да је повадимо, да им жилице ни мало не озледимо, а то је врло лако, само ако не будемо наглили са тим, занета важним послом. Први услов, да здраву расаду повадимо из расаднице јесте, да она земља у којој је расада, буде влажна и то не само по површини, него најмање толико дубоко, бар колико су се жилице дубоко у земљу пружиле; други је услов, да је не вадимо голим рукама т. ј. да је не чунамо из земље, него да је справом, за тај

посао удешеном, изваљујемо из земље. Справа за вађење односно изваљивање расаде из расаднице јесте тако звана *лопарица* од метала. Ова се лопарица зарије усправно у земљу и притиском на једну страну, расада се извали неповређена на другу страну. Тим начином на жилицама је остало нешто од оне земље у којој су оне растле. У сваки пут није саветно много расаде захватати и изваљивати са лопарицом него по мало. А у главном толико је навадити, колико ћемо је моћи у један пут расадити, а не да нам остане за касније дане, за које би се време она могла свећути. Повађена се расада стави са земљом заједно у какву плитку корпу, баш за овај посао и за други баштовански рад удешену.

Уз ову справу, за расађивање морамо имати и *садило*. То вам је прост мали заделани кочић од прилике 2 dm. дуг а од горе има криву дршку од 1 dm. које се све из једног комада грбавог дрвета може направити. Са овим се садилком у одређеној леји за расађивање расаде, по ненараним редовима јаме побуше и у ове расада расади. Па и на бушење ових јама морамо пазити, да не буду ни сувише плитке, да би тим начином расада била није засађена него што је била у самој расадници израсла. Ако би је у оваким приликама, ипак хтели дубље спустити, то би је морали силом потискивати, жилице би се по дну јаме укрстиле, а многе би својим врховима површини земаљској биле обрнуте, што на сваки начин врло штетно ути-

че по напредовање њено. Побушимо ли јаке дубље него што би за расаду ваљало, тим начином свака се биљница дубље у земљу зарива, или ако би је и одржали у одређеној висини при зароњивању ових руница остале би доле шупљине, што ни једно ни друго код умних баштована не би смело да буде.

Многи баштовани кад понаправљају рупе и у ове помећу свуд по један струк расаде, заиђу од једне до друге и садилком забоду поред ове рупе и тим начином потисну ону земљу између ове две рупе на струкрасаде, да би га тим у свом новом положају учврстили; за тим остављају ову другу рупу незагнату, велећи да ће касније при заливању, у ову отворену воду сипати и тиме ће жилице од расаде имати увек у дну свом обилно влаге, помоћу које би се у изобиљу хранила. Но доказало се при овом поступку и то, да кад би два и три пута кантом без руже заливали оваково поврће, односно сипали у те јаке воду, вода би са жила или бар са једног дела земљу спирала и одбила од

њих и тиме на сваки начин дотичне биљке морале би пропасти. Поред таког се поступка и пет и шест пута дотична леја новим расађивањем мора попуњавати.

За расађивање садило мора бити удешено и обележено, колико се дубоко у земљу мора пуштати, а то је мера, да се нешто мало дубље може струк расаде у руну спустити него што је у расадници дубоко у земљи био. Кад се струк у руну спусти морају мужилице потпуно доле висити, а не да се од које крај подигне горе. За тим држећи је тако посред рупе засепа се са приправљеном ситном земљом, која мора свуд унаоколо струк обложити. Том се раду врло велика пажња мора поклонити, особито спуштање струка расаде у земљу да не дође одвећ дубоко, као што се то већином ради, јер тим начином врат од расаде смо изложили црвима у земљи да га нагризају, услед чега многа расада пропадне, а осим мога врло се слабо над површином земљином у плоду развија; већином овако расађено поврће брзо нагиње да тера у семе. (Свршиће се).

ЦВЕЊАРСТВО.

Луковасто, гомољасто и корењасто цвеће.

По Ј. Ц. Шмидту.

Muscari.

(Преслицца.)

Преслицца је врло мило и пријатно цвеће. И све врете, којих има више, могу се врло лако и лепо у лонцима као и по лејама неговати. Између више врета, највредније је споменути врету *muscari botryoides* сл. 68. које има

Слика 68.

и беле плаве и боје. Цветићи су на струку по горњем делу врло правилно у виду ђићуха поређани. Ко има своју башту, врло би сам себи неправо учинио, кад не би од овог красног цвећа по који лу-

кац у цветну леју засадио и однеговао, тим више што врло слабу негу захтева, једино чисто држање и одржавање у умереној влази. У лонцима се негује као и *висибоба* о чему ћемо, кад до ње дођемо коју више рећи.

За сад напомињемо, да се при засађивању у лонцима, мора узети више лукова за један лонац и то јануара месеца. Засађени се лукови у лонцима одржавају на потпуно светлом месту — дакле у прозорима — и то у топлоти од 6—8 °R. Земља у којој су засађени мора бити умерено влажна, али никад да се не просуши. Могу им се лукови неговати и у стакленицама, у каквим споменуемо већ више пута, да се могу неговати и лукови од другог цвећа. И у стакленице се стављају лукови у исто доба кад и у лонце и за 4 недеље дана у тој мери истерају да већ почињу цветати. За букете и

жарденијере су пресличнице врло прикладно цвеће. Лукови се овога цвећа и у добу цваћење, дакле са цветом заједно, могу пресађивати, као год зумбули и лале, а без да би им то и најмање што шкодило.

Medeola asparagoides. (Myrsiphyllum).

Medeola (сл. 69.) је једно од најлепшег биља које пуза, за украс соба и башти. Врло лепо расти и вешто се уплеће уз тачкице, станива и оградике. Ова се биљка размно-

Слика 69.

жава са семеном или својим корењацима. Размножава се септембра или октобра ме-

сеца и то посебно у лонце, или све по 3 или 4 заједно у један лонац; ту се морају у умереној влази одржавати све док не почну да клијају. Врло брзо расту и снажно пуштају своју лозицу, због тога им се одма морају задети тачкице или станива. А ако хоћемо да нам се пуцају по оградници, то се онда лонци уз ову морају ставити и удешавати лозицу дотичном правцу. Биљци овој врло годи свеж и скорашњи ваздух, али се ипак мора пазити да не буде изложена јакој струји разних промаја, јер је лозица особито у почетку свога раста врло осетљива. Кад је стављена на згодно и њој повољно место, врло брзо расти и брзо пушта своју дугу лозицу. Ако би ова биљка априла или маја месеца у лишћу свом пожутела, то се онда мора престати неко време са заливањем, јер тада јој наступна периода одмора, за које се време корењаци из лонца новаде просуше и оставе где у хладовину, али на сувом месту, где ће да пробаве све до јесени, када ће се поново да засађују и горњим начином да удешавају.

Naegelia.

Naegelia је једна врло красна *gesneriacea*. Сади се месеца марта до априла тако исто исто као *achimenes* („Д. Л.“ II. стр. 317.) Расађује се у лонце кад већ одрасту 5—8 см. и непрестано се у топлоти морају одржавати до год не почну цветати, а кад се цветови већ покажу морају се лонци у хладну собу или другу какву одају пренети.

Л и с т а к.

НОЋНА БУШКА.

Истинити догађај из сеоског живота.
(Наставак).

Док је Васа намирио марву и поспремао сваку ствар на своје место те легао на подину пласта, месец је већ увелико одејивао са својим сестрицама те својом чаровито — тамном светлошћу блажио тугу и

боле људске; но Васине боле никако да ублажи. Стегло га нешто у грудима па да угуши. Неда му дисати, неда јакнути, бар да тиме скине терет с груди; у памети му се онет једнако врзе она реч што је баба пот-

пуно не изрече, она арга... ваљда аргатуша. Да, јест, тако је цело село зове... аргатуша... па да је само то ни по јада, јер свака је аргатуша која је сирота па мора да аргатује, али какви ти ту она нема имена: бароница, пијада, уснијача, пургерка и Бог те пита како још... Нека ми само још једаред онај зеленаш Мита Јеремић рекне: гле! твоје пијаде, оћу му муку му његову показати — и ту етиште своју песницу.

...Петли запеваше и по трећи пут и тако учесташе, е мислиш епсом би даи да примаме својим певањем.

И донета зора зарудила.

Са пољане чује се блејање оваца и лавез паса, сад знаш да чобан креће овце. Зазвони ти кадгод и чактарић и по која клепетуша, сад знаш да коњушари воде коње кући. На ономе крају села пукне по који пут бич, а како је село мало, чује се и на други крај, сад знаш да свинар скуцља сеоске свиње.

Све се дакле, живо наснавало, а Васа ни да је очи свео. Све мислио шта ће и како ће, тешко је баби касти нећу, а прегорет ону коју воле још теже. Све мислио на једно смислио: казаће он Стани како му је за срце прирасла, како без ње живити не може па куд пукло да пукло; а и бабу ће молити.

Али, ето, е које стране да почнем и како? мишљаше Васа. Њени оће да је даду за оног зеленаша Јеремића, а мој бабо ено шта синоћ рече.

Да је украдем — па онда куда?... баби на очи не смем, па зар у свет? да, у свет... не, нећу, нећу, нана би пресвисла од жалости, а и баби нанео би срама и једа....

Тако Васа тако, а баба па пред њега.

— Јес' уранио?

— Јесам бабо.

— Јес' се наснав'о?

— Па ко знаш... овај... глава ме нешто боде.

— Јес' намирио?

— Одма ћу бабо.

— Ајде, ајде па се спреми да идемо — у име божије — на пут, као што ти јуче реко.

— Оћул' презати?

— Близу је синко, можемо и пешице.

Док се спремише и на пут кренуше јутро беше да не може лепше бити. Сунце озарило румен зору, па светли, светли, а зраци му трепере на росици што је попала по цвећу и трави.

Још се нису честито ни угрејали а већ етупише у село Стејановце, у кућу богатога С...чког сељака.

Помоз' Бог приј' Јоко! јеси л' рада гостима?

— Бог ти помог'о, при'тељ Станко, а како да не, баш јуче беше диван како вас нема код нас.

— Е знаш радно доба мало друштво па не мож' никуд.

— А гди је приша Сава?

— Отишао баш сад у варошку кућу.

— Онај, ја к'о ево дођо неког посла ради.

— Па нека, треба и без посла данам дођеш.

— А мој Васа к'о реко нек иде мало у коло.

— Ако ће, и моја ће Катица па могу заједно. Ајте у собу.

Ућу.

Приј' Јока пошто их посади и проговори реч две изађе на поље па викну Катицу.

Кад осташе сами баба Станко погледа у Васу, а Васа у астал па не дише, већ слухти.

— Шта мислиш синко о Кати?

— Мислим ја к'о девојки нема замерке, али бабо ја се не би женио још ове јесени, него знаш па пролеће. Видиш, сад ме могу и у солдачину узети.

— Па извадићу те ја из солдачине ма ме шта стало.

— Знам бабо, али ја њу још од детињства не бегенишем.

— А што? — осече се баба Станко.

У том ето ти е поља и приј' Јоке, а за њом Катица донесе ракију; пољуби бабу Станка у руку, а е Васом се тек рукова.

(Наставиће се).

Белешке.**Колико треба да сисају прасици?**

Наше газде обично пуштају прасице да сисају, док им самим не огади сиса, а довољане би било да сисају четир седмице. Прве седмице, пошто смо их одбили, треба им давати на кисела млека хлебом надробљена. Друге седмице по одбијању можемо хлеб заменити обареним кромпирима. Ко рано одбије прасице неће се кајати, имаће и користи од тог. Међу осталим једна добра страна раног одбијања је и то, што се у крмаче раније пробуди нагон за спаривањем, те се и чешће праси, тако нпр. за две године може се пет пута опрасити.

М. Г.

Шта разумемо под адаптацијом?

Све европске врсте винове лозе с малим изузетком прте и успевају у сваком земљишту, на против све врсте амерканске лозе су велики пробирачи што се тиче земљишта, те према томе не могу се у свакој земљи толико опрети филоксери да јој не подлегну. Ово својство свих врста амерканске лозе поглавито онда има важности, кад амерканске подлоге приценимо нашом лозом. Ако особинама подлоге не годи земља, брзо ће и каламак пропасти. Дакле адаптација или одбирање згодног земљишта за дотичну врсту амерканске лозе, је веома важна ствар за оне који раде амерканском лозом. Ако где год амерканске подлоге односно каламци куњају, неје то за то што је рђава амерканска лоза, него

су тому криви неповољни земљишни одношаји. Тако исто и у Америци не рађа амерканска лоза у свакој земљи. Нпр. *Vitacea* воли бухаву, шљунковиту, шта више и црвено песковиту земљу, а свене ако је засадимо у жуту магру или кречну земљу баш као и код нас у Јевропи. Одношаји климатични немају ни најмање утицаја на адаптацију, тако нпр. *Rupestis* издржи хладноћу од 20% као и топлоту од 40%.

М. Г.

Пуштање крви код коња.

Наше газде мал те не против свију болести коњских службе се пуштањем крви као леком а не знају, да тим начином тобожњег лечења више шкоде. Та зар је једно кљусе мањкало због пуштања крви. Дешава се до душе да и пуштање крви помогне, али то бива у врло ретким случајевима. Пуштати крв коњима неје слободно без питања и савета вешта и искусна марвена лекара. Пуштањем крви губи се крв, а губитак крви слаби тело. Особито је погубно пуштање крви младој стоци док је у добу развијања и растења. Пре ћемо доћи до смера држањем дијете или каквим средством за чишћење.

М. Г.

Валов за појење у стаји

из више разлога је користан: можемо давати стоци млаку, устојану воду — тим уштедимо пиће — на непогоди не морамо краве истеривати из стаје, и што је још важније често можемо јасле исплакати и чисто држати.

М. Г.

J. C. SCHMIDT ЕРФУРТ.

Препоручује свој велики избор

С Е М Е Н А

од поврћа, цвећа и економских биљака, разног дрвећа и шибља и од сваке врсте воћа
произведени биљака
сваке врсте, особито екзотична цвећа и НОВИТЕТА од разног поврћа.

Специјалне богато илустроване каталоге шиље сваком на захтевање бесплатно и франкирано.

J. C. SCHMIDT, Erfurt.

Штампано код Фердинанда Витермана у Сомбору.